

Preek over zondag 50

- Schildwolde, 14 september 2014
- Kees van Dusseldorp
- Nabetrachting HA
- Doop:

Liturgie:

Votum en groet

Ps.147:1,5

Gebed

Doopformulier 2

Ps.139:6,7

Gebed

Lezen: zondag 50

Deut.26:1-11

Hand.27:27-38

Ld.350

Preek

Gz.179a

Gebed, afgesloten met

Gz.37:5

Collecte

Ps.146:3,5,8

Zegen

Bidden om dagelijks brood is een geestelijke oefening. Een oefening in

- erkennen
- vragen
- vertrouwen
- delen

Gemeente van Christus,

Een grote schuur. Alle kinderen en kleinkinderen zijn er. Ieder heeft wat meegenomen voor het buffet. Het ziet er heerlijk uit. Vader en moeder hebben van tevoren erover nagedacht. Moeder zal aan het eind van de maaltijd danken. Zij kan goed woorden vinden om voor iedereen te bidden. Vader zal de maaltijd met gebed beginnen. Als iedereen een plek heeft gevonden, bidt hij bidt het Onze Vader. 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' Met het royale buffet op de achtergrond, lijkt dit heel erg overbodig.

Een klein zaaltje. Een groep economen is bij elkaar geroepen. Een christelijke fractie wil zicht krijgen op de gevolgen van het overheidsbeleid. Ze berekenen voor allerlei situaties de koopkrachteffecten. Halverwege hun bespreking lunchen ze samen. De voorzitter leest een bijbelgedeelte en ze zingen het Onze Vader. 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' Tegen de achtergrond van onze economie lijkt dat toch veel te simpel.

Al weken zien we veel ellende in het nieuws. Duizenden vluchtelingen in Noord-Irak, tonnen doorgedraaide groenten in Europa, honderden ebola-patienten in Afrika. Wat een ellende. Gebrek aan onderdak, schoon water, eten en drinken. Het maakt zoveel slachtoffers. En wie heeft de oplossing voorhanden? Hoe moet je dan bidden? 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' Dat lijkt veel te gemakkelijk.

Dit is de wereld waarin wij leven. En ook in onze wereld heeft Jezus ons leren bidden: 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' Als je erbij nadenkt, dan zijn die woorden best vreemd. Drie problemen heb ik genoemd. Deze woorden van de vierde bede lijken overbodig voor ons leven. Ze lijken te simpel voor onze maatschappij. Ze lijken te gemakkelijk voor onze wereld.

En toch geloof ik dat de Heer ze ook ons op de lippen legt. Dat Hij ons leert bidden om ons aardse leven en ons dagelijks bestaan. Hij plaatst dat dagelijks leven in geestelijk licht. De vierde bede vormt een goede oefening voor Gods kinderen. Om in het dagelijks bestaan met God te leven. De Heer zet ons ermee aan het werk.

Bidden om dagelijks brood is een geestelijke oefening. Een oefening in

- 1. erkennen**
- 2. vragen**
- 3. vertrouwen**
- 4. delen**

De vierde bede is een oefening in erkennen.

'Bidden jullie wel eens op school voor het eten?' Die vraag levert me geregeld wat lachelijke reacties op. Niet omdat leerlingen nooit eten op school. Nee, integendeel, ze eten volgens mij voortdurend. 'Maar voor welke boterham moet ik wel bidden en voor welke hoeft het niet? Ik hoef God toch niet voor elke hap om een zegen te vragen?' Andere jongeren zeggen: 'Ik bid 's morgens thuis in één keer voor al het eten van de hele dag. De sfeer is op school daar echt niet geschikt voor.' Sommige zeggen heel eerlijk: 'Ik durf dat gewoon niet. Ze lachen me uit. En gaan spotten met God.'

Wat voor scholieren geldt, geldt niet anders voor mensen die in de kantine eten, in de auto een broodje naar binnen werken, een patatje ergens halen, een zakenlunch hebben, uit eten gaan, of in een hotel ontbijten. Je hoort dezelfde reacties als bij de jongeren. Daar wil ik niets kwaads van zeggen. Het zijn overwegingen die waarde hebben. Laat niemand hierin krampachtig worden en zichzelf of een ander verplichten om altijd en overal stilte te vragen. Er kunnen goede redenen zijn om niet te bidden voor het eten.

Maar er is ook een andere kant. Een reden om, indien mogelijk, wél te bidden voor het eten. Ook als er anderen bij zijn. Ook als er lawaai om je heen is. De reden is niet dat het eten vies smaakt als je er niet voor bidt. De reden is ook niet dat God het eten niet zou zegenen als je er niet om vraagt. Er is één goede reden om wel te bidden, ook in het openbaar: Omdat je met dat bidden erkent dat al het goede van God komt. Hij is de oorsprong en bron van alles wat je hebt ontvangen. Dat vraagt om onze erkenning en dank. Van mensen die Hem niet kennen, ontvangt Hij geen dankbaarheid. Maar van zijn kinderen mag Hij toch erkenning verwachten.

Het tafelgebed is een van de manieren om dat te uiten. Niet de enige manier, maar wel een hele oude en goede manier. In de joodse traditie spreekt men bij de maaltijd altijd de zegen over het voedsel uit. Ook Jezus was gewend om vóór het eten omhoog te kijken en God te danken. Als christenen onder elkaar zijn, wordt er voor de maaltijd ook gebeden. En als je alleen bent, is dat ook een goede gewoonte, hoeveel mensen er ook om je heen zijn. Zo'n gebed is niet het persoonlijke gebed van de binnenkamer. Of het grote gebed van de kerkdiensten. Het gaat om een persoonlijke en publieke erkenning dat God de bron is van je leven. Dat kan op heel veel momenten. Maar de maaltijd is een prima gelegenheid om dat zichtbaar te maken. Voor jezelf, voor anderen en voor God.

In Israël vroeger kreeg die erkenning van Gods goedheid vorm in het aanbieden van de eerstelingen. We hebben dat gelezen in Deut.26. Elk jaar moest de joodse boer de eerste opbrengst van zijn land naar de tempel brengen. Dat gebeurde met Pesach. Het oogstfeest van het oude Israel. De boer moest bij het altaar zeggen: 'Zie Heer, ik heb hier de eerstelingen van het land. U hebt mij alles gegeven.' In dat aanbieden van de eerstelingen ligt de erkenning: al het goede komt van God.

Dat is de eerste oefening in de vierde bede. Je oefent in het erkennen dat al het goede van God komt. Je vraagt immers aan GóD of Hij het dagelijks brood wil geven. Niet alleen op biddag of op dankdag. De bede van Jezus is gegeven voor dagelijks gebruik. Die erkenning ligt in het bidden bij een maaltijd. Je bewijst God erkentelijkheid. Hij is de bron van al het goede. En je vraagt God om zijn zegen. Zodat je baat hebt bij al dat goede.

Wie God erkent, neemt afstand van de maakbaarheid. Ik heb zelf het geld verdiend om het brood te kopen. Ik heb het zelf uit de winkel gehaald. Ik zal het zelf opeten. Ik verwacht ook morgen een boterham te hebben. En toch erken ik God als de gever ervan. Want het spreekt niet vanzelf. God is degene die het koren doet groeien. Die kracht geeft om de aarde te bewerken. Die wijsheid geeft om machine's te bouwen. Die energie geeft om de vork naar de mond te brengen. Het leven is niet maakbaar. Je weet het. Maar beseft je het ook? Daarom leerde Jezus ons bidden om brood voor vandaag. Om te oefenen in het erkennen: Van God komt al het goede.

De vierde bede is een oefening in vragen.

‘Geef ons heden ons dagelijks brood. En ook één voor in de diepvries.’ Dat is een spreuk van Rikkert Zuiderveld. Niet als serieus gebed. Maar om ons een spiegel voor te houden. Wij vragen meestal meer dan wat we echt nodig hebben.

Dagelijks brood. De catechismus maakt dat al breder: ‘Alles wat wij voor ons lichaam nodig hebben.’ Dat is zeker in lijn met wat de Heer Jezus bedoelde. Luther schrijft dat in deze bede veel dingen besloten liggen: ‘Dat God ons eten en drinken, kleding, onderdak en gezondheid geeft. Dat daarvoor de gewassen op het veld mogen groeien en dat al het werk dat mensen verrichten mag lukken. Dat we ook goede mensen om ons heen hebben thuis, in de buurt, in de familie en in de vriendenkring. Dat tenslotte de overheid alle kracht en wijsheid heeft om ons te regeren.’ Kortom: heel ons dagelijks leven. Je mag zelfs bidden om een spijker of een speld, wanneer je die nodig hebt voor je leven.

En daar zit ook de beperking. Wat we nodig hebben. Jezus leert ons bidden om het broodnodige. Niet om alles wat wij graag zouden willen hebben. Brood is geen gebak. Goed kunnen leven is niet alles kunnen kopen wat je maar wilt. Mag je de Heer niet vragen om een iPhone, een vakantie naar Brazilië of een financiële meevaller? Zeker, je mag al de wensen van je hart aan de Heer voorleggen. Maar het hoort niet bij je ‘dagelijks brood’. Als je nu elke keer eens begint te bidden om dagelijks brood, zou dat geen gevolgen hebben? Dan smelten sommige wensen weg. Andere wensen slik je in. Je staat meer stil bij wat je wel hebt dan bij wat je niet hebt. Want dat dagelijks brood blijft toch wel wat zwaar op de maag liggen als je nadenkt over een nieuwe badkamer of laptop. Je mag als christen best rijk zijn. Het is lastig genoeg om daar goed mee om te gaan. Maar de Heer waarschuwt wel nadrukkelijk voor de gevaren van de zucht naar luxe en overvloed. Tegenover het geluk dat je eventjes voelt bij weer mooiere artikelen stelt de bijbel het blijvende geluk van de vrede met God.

‘Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.’ Dat botst met ons egoïsme. Dat botst met de hebzucht van onze tijd. Dat ontmaskert het materialisme als afgoderij. Met dit gebed gaat je hart zich op andere dingen richten. Het werkt door in wat je verder van God vraagt. Reken er trouwens op, dat het gezond voor je is. Om niet te vragen om het meer en meer. Want daarvan wordt een mens niet vrolijker. Integendeel, er komt stress in je leven. En ontevredenheid. Dat lezen we al in Spreuken: ‘Beter een bord groente met liefde, dan een gemeste os met ruzie.’ Waarschijnlijk is het nog gezonder ook.

Er zit stevige spanning tussen de bede die de Heer Jezus ons leert en de manier waarop onze economie functioneert. Je moet groeien als bedrijf, want stilstand is achteruitgang. Ambitie scoort hoger dan tevredenheid. Soberheid is geen deugd, luxe wel. Acties van werknemers worden ingecalculerd in de loonbesprekingen. Oud brood eet je niet, een BigMac voor de helft en een Twix voor de rest. Wat hebben we het gebed van de Heer Jezus nodig. ‘Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.’ Juist als je diepvries gevuld is. Als een oefening in vragen. Vraag wat je nodig hebt. Niet meer en niet minder. En leer genieten van wat je krijgt.

De vierde bede is een oefening in vertrouwen.

Nog altijd vind ik het indrukwekkend. Paulus die in hevig noodweer op een bijna lekgeslagen schip de mensen bij elkaar roept. 'Mensen jullie razen maar door en nemen niet eens de tijd om rustig te eten. Dat kan zo niet langer. Ga nu eerst even zitten en neem wat te eten.' En op dat krakende schip, midden in de golven van de branding pakte Paulus een brood, dankte God ervoor en begon ervan te eten. Alle tweehonderzesenzeventig mensen volgden zijn voorbeeld. De stemming klaarde er behoorlijk van op. Dat is danken onder moeilijke omstandigheden. Daaruit spreekt echt vertrouwen.

Dat vertrouwen wil de Heer Jezus ons allemaal leren. Daarom heeft Hij het over: geef ons *vandaag* het brood dat wij nodig hebben. Zodat we niet verder kijken dan vandaag. En ons geen zorgen maken over morgen, overmorgen of over vijf jaar. Natuurlijk mag je daar maatregelen voor treffen. De Heer heeft je ook verantwoordelijkheid gegeven. Maar de Heer leert je daarbij voortdurend dat je leeft uit Gods hand. Dat je een Vader in de hemel hebt, geeft meer rust dan een hoog saldo op je spaarrekening. De zegen van God geeft grotere winst, dan het hoogste rendement dat je kunt krijgen op je aandelen.

Israël moest het leren. Manna per dag in de woestijn. Niet langer houdbaar dan één dag. Ze konden niet anders dan vertrouwen. Elke dag genadebrood. Voor ons is die les zeker niet gemakkelijker. Niet weten wat je morgen krijgt. Een oefening in vertrouwen. Om je geen zorgen te maken en niet alles onder controle te willen krijgen. Verwacht Gods zegen. Leer vertrouwen in Gods zorg.

Dat roept veel vragen op. Levensgrote vragen. Ja maar, er zijn toch ook wel christenen die sterven van de honger? Hoe zit het dan met hun dagelijks brood? Ook gelovigen hebben te maken met ziekte, verdriet en pijn? Hoe zit het dan met Gods zorg? Ook als kind van God kun je misbruikt worden, mishandeld en kapot gemaakt? Waar is dan Gods zegen? Waarin mag ik dan vertrouwen vinden?

Levensgrote vragen. Voor jong en oud. Als je in nood zit. En als het je goed gaat. Ik wil je uitnodigen. Breng die grote vragen in de bedding van Jezus Christus. Ga ermee naar je Heiland. Hij moest lijden en sterven. Hij ging heel ver op de weg van onrecht en pijn. Veel verder dan een mens aan kan. Waar was Gods zorg en Gods zegen? Hoe hield Hij vertrouwen? Dat vond Hij in zijn blijvende verbondenheid met de Vader. Hij was Gods Zoon. Begin daarom bij Hem. Bij Jezus leer je vertrouwen. Bij Jezus begint Gods zegen. God geeft je het leven in Jezus Christus. Dat blijft staan, juist in het grootste onrecht. Dat valt nooit weg, zelfs niet bij de grootste nood. Dat geeft toekomst, zelfs bij het naderen van de dood. Ik kan niet anders zeggen. Maar ik hoef ook niet meer te zeggen. In Jezus Christus vind je rust. God laat je niet los. Hij zal op het gebed geven wat een mens nodig heeft. Soms is dat anders dan je zelf denkt nodig te hebben. Maar altijd is het genoeg om de weg te gaan die Hij wijst.

Ik kan het maar kort aanstippen. Het blijft een levenslange oefening: Jezelf toevertrouwen aan God. Ook in je dagelijks bestaan. Niet met angst en bezorgdheid de toekomst in te kijken. Want Vader zorgt. Jezus helpt daarbij. Door ons de vierde bede op de lippen te leggen. 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' Een oefening in vertrouwen.

De vierde bede is een oefening in delen.

Als die joodse boer vroeger God gedankt had voor de eerste oogst, waren die eerste vruchten voor de tempel. Ze hielden een gezamenlijke maaltijd. Het restant wordt verdeeld onder de Levieten en de vreemdelingen die in Israël woonden. De mensen die zelf geen stuk grond hadden. De mensen die zelf geen eten konden maken. Zij deelden in de zegeningen van de Heer. Steeds is dat de oproep die in de Bijbel terugkomt. Dat wij delen van wat we hebben ontvangen. Met de mensen die te weinig hebben.

Omzien naar de mens in nood. Daar stimuleren de diakenen ons in. Dat wij omzien naar de mens in nood. Nood in allerlei vormen: Nood vanwege ziekte, eenzaamheid, spanningen, armoede, financiële problemen, verslaving. Noem maar op. Dat diaconale zit nadrukkelijk in de vierde bede. Het zit in dat woordje '*ons*'. Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben. Jezus leert mij niet alleen bidden voor *mijn* brood, maar voor *ons* brood. Daarmee doorbreekt Hij de enge cirkel van het eigen leven, het eigen gezin, het eigen wereldje. Onze naasten komen in beeld. Net zo dichtbij of ver weg als je zelf de cirkels kunt trekken. Bidden is ook altijd voorbede. Juist in het bidden worden we verbonden met allen die in nood verkeren en tekort komen. Jezus leert ons ook delen door de bede om het dagelijks brood.

Deze kant wordt in de catechismus niet uitgewerkt. Dat geeft niet, maar ik wil het wel nadrukkelijk toevoegen. Juist in onze wereld, waar nr.1 geen brood eet, omdat hij het niet lekker genoeg vindt en liever voor patat kiest. En waar nr.2 geen brood eet, omdat er geen brood meer is. En waar nr.3 geen brood eet, omdat hij het door zijn problemen niet door de keel kan krijgen. En waar nr.4 brood weg moet gooien omdat hij er niet tegen eten kan. En waarbij nr.5 pas brood eet, als het luxe bolletjes zijn. Het is niet gelijk verdeeld in de wereld. Niet alleen met brood, maar ook met andere dingen: Geld, kleren, technische apparaten. En persoonlijke mogelijkheden: handigheid, zorgzaamheid, deskundigheid en tijd. Het is niet gelijk verdeeld. Daarom moet je leren delen.

Sluit je niet af voor de mens in nood. Ook al knaagt het aan je geweten als je het afzet tegen je eigen rijkdom en luxe. Dat kan een mens ertoe brengen om de deuren van je hart te sluiten: Aan zulke mensen heb ik geen boodschap, ik kan toch niets doen. Het kan je ertoe brengen om met reserve te genieten: Ik neem het ervan, maar eigenlijk zou het niet mogen. Dat helpt niet verder.

Een mens in nood brengt je tot het bewijzen van barmhartigheid en gerechtigheid. Welvaart is niet fout, egoïsme wel. Luxe is geen probleem, gierigheid wel. Deel van wat je ontvangen hebt. En je rijkdom delen maakt je niet armer, maar rijker. Probeer geen indruk te maken met hebben en kopen. Maar zoek je kracht in wie je bent voor God. Ga niet voorbij aan de mens in nood.

Er zijn zes beden. De eerste drie zijn meer gericht op God: Uw Naam, uw Rijk, uw wil. Nu begint de tweede helft met ons. De vierde bede 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' We gaan het straks ook zeggen en zingen. Dan bedenk je vast niet alles bewust wat er aan de vierde bede vastzit. Maar nu heb je er opnieuw bij stilgestaan. Bid maar mee. Zo oefen je in erkennen, vragen, vertrouwen en delen. Een geestelijke oefening in het dagelijks brood. Door Jezus geleerd. In Jezus ontvangen. In Jezus aanvaard.

Amen.